

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

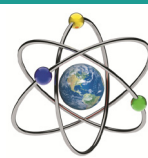
No9(3)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 584 sahifa,
2-sentyabr, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Raxmonova Z. A. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Rakhmonova Z.A. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oğlu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Boshlang'ich ta'limda o'yin texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik ahamiyati	10
<i>Maxmudova Fotima Shamshidinovna, Murodjonova Shahzoda Elyor qizi</i>	
Turli tayyorgarlik darajasidagi nemis tili talabalarining kommunikativ kompetensiyasini differensial mashqlar orqali takomillashtirish	15
<i>Nafisaxon Nuriddinova Tolib qizi</i>	
Boshlang'ich sinf tabiiy fanlar ta'limida STEAM yondashuvining ilmiy-nazariy asoslari	19
<i>Abrorxonova Kamolaxon Abrorxon qizi, G'ulomova Maryam Baxrom qizi</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida yosh professor-o'qituvchilarning kasbiy moslashuvini mentorlik asosida boshqarish mexanizmlarini takomillashtirishning mazmuni	23
<i>Boybekova Farog'at Iskandarovna</i>	
Developing Prospective English Teachers' Pragmatic Interactional Competence Through a Hybrid Pedagogical Discourse Model.....	27
<i>Makhliyo Safarova</i>	
Boshlang'ich sinflarda topishmoqlarni o'rgatish metodikasi	33
<i>Pirmatova Ozodaxon Saparboyevna</i>	
Raqamli ta'lim muhitida individual yondashuv orqali talabalarining kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish ...	37
<i>Nurova Malika Abduszairovna</i>	
Informatika fanini o'qitishda o'quvchilarning media savodxonligini summativ baholash metodikasi	41
<i>Qodirova Dilnoza Abdusalim qizi</i>	
O'quv materiallarini tanlash va moslashtirishda kompetensiyaviy yondashuvning amaliy shakl, usul va vositalari	46
<i>Xabibullayeva Shoir Shukurillayevna</i>	
Autodesk 3ds Max muhitida maxscript asosida pluginlar yaratish texnologiyasi va ularning samaradorligini qiyosiy tahlil qilish.....	50
<i>Nizomov Sunnatilla Egamberdi o'g'li</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning kreativ tafakkurini rivojlantirish usullari va texnologiyalari.....	56
<i>Turdimuratov Baxtiyor Kurbonovich</i>	
Taekvondochilarda musobaqaoldi yuklamalarni me'yorlash.....	61
<i>Nasilloev Akobir Murodjon o'g'li</i>	
Globallashuv sharoitida turkiy davlatlar yoshlarida yot g'oyalarga qarshi mafkuraviy immunitetni shakllantirishning pedagogik mexanizmlari	66
<i>Nazarova Dilfuza Xolmirzo qizi</i>	
Dual ta'limda bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlashda fan dasturlari va pedagogik amaliyot mazmunini sinxronlashtirishning didaktik mexanizmi	71
<i>Umurov Zarif Latifboyevich</i>	
Система подготовки учащейся молодежи в Узбекистане к военной службе и современные организационно-правовые основы	76
<i>Садыков Рустам Музафарович</i>	
Эпоха искусственного интеллекта и цифровизации как фактор трансформации высшего образования.....	81
<i>Сабирова Шахноза Шавкатовна, Саидова Шоира Шагиясовна</i>	
O'quvchilarning lirik asarni anglash va talqin qilish ko'nikmalarini rivojlantirishning innovatsion metodlari...	85
<i>Kadirova Mashhura Nasirovna</i>	
Talaba xotin-qizlarda milliy harakatli o'yinlar orqali harakat faoliyatini tushunish va bajarish ko'nikmalarini nazorat qilish hamda ularning sog'lom turmush tarzini shakllantirishdagi ahamiyati (eshitish analizatori cheklangan talaba qizlar misolida).....	90
<i>Turg'unova Dilnura Mamanazar qizi</i>	

Sport zallarida ultrabinafsha nurlanishdan foydalanish texnologiyasini sport fiziologiyasi va psixofiziologik mezonlar asosida baholash	96
Nazarov Sobir Usmonovich	
O'smirlarda axborot olish madaniyatini rivojlantirishning pedagogik asoslari.....	103
Abdulxamidova Moxigul Bobirjon qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini matnli masalalarni yechishga o'rgatishda yangi avlod darsliklaridan foydalanishning didaktik imkoniyatlari	107
Zebo Qodirbekova	
5–6 yoshdagi bolalarda refleksiv faoliyat elementlarini shakllantirish usullari	111
Karshiyeva Shahnoza Turakulovna	
O'quvchilar fuqarolik mas'uliyatini rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari.....	115
Tukhtabayeva Durdona Tulkunovna	
Xulq-atvor madaniyatini shakllantirishda art-terapiya va musiqaterapiyaning pedagogik imkoniyatlari (katta guruh tarbiyalanuvchilari misolida).....	120
Umaraliyeva Xadichaxon Xusanjon qizi	
Badiiy kulolchilik ta'limida "puzirok" sirlash texnologiyasining badiiy-estetik va metodik imkoniyatlari.....	126
Madumarova Zuhraxon Rashidjon qizi	
Autentik materiallar yordamida xorijiy til yo'nalishi talabalarining ingliz tilidan tinglab tushunish kompetentligini rivojlantirish omillari	131
Bobonazarova Fazilat Pardaboyevna	
Jadid maktablaridagi pedagogik g'oyalari asosida ta'lim jarayonini tashkil etishning ilmiy-metadologik asoslari	135
Fozilov Rustambek Shokirjonovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida raqamli immunitetni shakllantirishning nazariy-metodik asoslari.....	139
Ikromova Mahbuba Vali qizi	
PISA xalqaro tadqiqoti natijalarining inson kapitali va iqtisodiy rivojlanishni prognozlash metodikasiga ta'siri	143
Laziz Xo'jaqulov	
Oliy ta'lim muassasasi imidjini shakllantiruvchi ijtimoiy-psixologik omillar: tizimli tahlil va empirik yondashuv	152
Mirashirova Nargiza Anvarovna	
Magistrlarni kasbiy faoliyatga yo'naltirish va tayyorlashning pedagogik imkoniyatlari.....	156
Nazarov Bahodir Mo'minovich	
Pedagogik diskurs ssenariylarini loyihalash texnologiyasi	159
Ochilova Nilufar Ulmasovna	
Jismoniy tarbiya mashg'ulotlarida sog'lomlashtiruvchi texnologiyalardan foydalanish orqali o'quvchilarning jismoniy holatini optimallashtirish	163
Saidmurodov Hojiakbar Salim o'g'li	
Predictive Ai For Personalized Second Language Learning: Developing a Digital Model to Predict Learner Difficulties And Optimize Language Instruction.....	170
Shoxiniso Yusupova	
Real pedagogik vaziyatlar asosida bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlash.....	176
Sunnatov Zafar Ubaydullayevich	
Talabalarda aksiologik yondashuvlar asosida axloqiy munosabatni rivojlantirishning pedagogik asoslari....	181
To'rayeva Barno O'ktamovna	
Human–AI Collaborative Language Learning: Developing a Framework for Effective Interaction Between Language Learners, Teachers, and Generative AI	186
Tolibova Raykhonabonu	
Funksional, tabiiy-ilmiy va biologik savodxonlik imkoniyatlarining konseptual o'zaro bog'liqligi.....	191
Umaraliyeva Mamura Tashxodjayevna	
Talabalarda emotsional intellektni rivojlantirishning psixologik kontsepsiyasi	199
Xamrayeva Aziza Farhadovna	

Содержание и условия развития физической компетентности у студентов.....	202
<i>Джабборовна Севара Асрокул кизи</i>	
Современная дидактика высшего образования в условиях инновационной трансформации	207
<i>Сабинова Шахноза Шавкатовна</i>	
Sun'iy intellekt asosida ta'lim mazmuni, metodlari va ta'lim resurslarini individuallashtirish	212
<i>Mamadaliyeva Mumtozbeqim Otabek qizi</i>	
Ta'lim jarayonida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari va metodik asoslari.....	217
<i>Dilfuza A. Jo'rayeva</i>	
A Multilayer Model for Assessing English Speaking Competence Among Students in Grades 7–9	222
<i>Mo'minxo'jayev Abrorxo'ja Muksumxodjayevich</i>	
Oilaviy munosabatlarning buzilishining psixologik xarakteristikasi	229
<i>Butayeva Nodira Xudayarovna</i>	
O'quvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantirishda pedagoglarning fasilitativ faoliyatini takomillashtirishning pedagogik mexanizmlari	233
<i>Asadova Maxliyo Shuxratovna</i>	
Sport sohasi mutaxassislarini tayyorlashda raqamli texnologiyalarning nazariy asoslarini o'qitish masalalari	237
<i>Nuriddinov Asliddin Husniddin o'g'li</i>	
Raqamli jamiyat sharoitida mediatsiya institutini rivojlantirish istiqbollari	242
<i>Abdullayev Bahodir Ahmedovich</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari rahbar va mutaxassislarining kasbiy kompetensiyalarini uzluksiz rivojlantirish tizimini takomillashtirish	247
<i>Yuldasheva Feruza Rustamjon qizi</i>	
Moddalarni metall korroziyasi ingibitorlari sifatida o'rganish.....	251
<i>Yusupova Mahliyo Azamatovna</i>	
Микробуллинг в подростковой среде как фактор формирования психологической травматизации	257
<i>Холдарова Индира Абдукаримовна</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda chet tili vositasida tolerantlikni shakllantirishning pedagogik imkoniyatlari.....	262
<i>Adilbayeva Gulsaya Erkin qizi</i>	
Ijtimoiy-iqtisodiy qaramlikning jahon tajribasida o'rganilishi va uni bartaraf etishning psixologik mexanizmlari.....	266
<i>Sadullayeva Jamilaxon Ibodilla qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda vatanparvarlik tuyg'usini rivojlantirishda innovatsion pedagogik texnologiyalarning didaktik imkoniyatlari.....	270
<i>Abduqaxxarova Oyjahon Sultonboy qizi</i>	
Qariyalar uyi va uzoq muddatli parvarish muassasalarida psixologik xizmatning o'ziga xos xususiyatlari ...	275
<i>Djumanazarov Yokubjon Turg'unbayevich</i>	
Ta'lim muassasalarida intellektual raqamli boshqaruv tizimlarini joriy etishning samaradorlik modeli	280
<i>Ernazarov Zohid Nazarovich</i>	
Integrative use of POA and SCAMPER Technologies in English Language Education: Opportunities for Developing Prospective Teachers' Creative-Communicative Activity	288
<i>Ibragimova Gulruh Rustam qizi</i>	
O'qituvchi faoliyatini kompetensiyaviy baholash indikatorlarini takomillashtirish.....	292
<i>Jumakulova Mavludaxon Xosilovna</i>	
Teacher Roles and Student-Centered Learning in Uzbekistan: Lessons from Finland, Japan, and South Korea	301
<i>Sheralievna Aziza</i>	
Профессиональное выгорание воспитателей ДОО.....	306
<i>Ширбачеева Гульчехра Шакировна</i>	
Эмоциональное благополучие первоклассников как фундамент психологического здоровья детей ..	310
<i>Ширбачеева Гульчехра Шакировна, Зарипова Екатерина Владимировна</i>	

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilari kreativligini rivojlantirishning nazariy asoslari	314
Sheraliyeva Anora Ergasheva	
Innovatsion ta'lim muhitida kasbiy mobil mutaxassis tayyorlashning pedagogik-psixologik omillari	317
Ismadiyrov Abdug'affor Abdujabborovich	
O'zbek dostonchiligining rivojlanish tarixi	323
Sariyev Himoyat Matchonboyevich	
Linguopragmatic Features of English Digital Discourse on Social Media in the Age Of AI	326
Davurova Gulkhayo Ibrokhim qizi	
Oliy ta'limda bo'lajak pedagoglarning didaktik-loyihalash kompetentligini rivojlantirishning pedagogik mohiyati.....	331
Asqarova Mashrabxon Orifjon qizi	
Davlat sektorida meritga asoslangan hrm amaliyotlari ishga qabul qilishdan integratsiyalashgan HR tizimigacha	336
Maxmudov Asqarali	
Oliy ta'lim tizimida talabalarning mustaqil ta'limini tashkil etishning pedagogik xususiyatlari.....	345
Rustamova Gavhar G'ayrat qizi	
Development of Prognostic-Reflexive Competence of Future Teachers	348
Tojiboyeva Orzigul Marifjon qizi	
Boshlang'ich sinf matematika darslarida o'quvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantirishda interfaol metodlardan foydalanish.....	352
Jalilov Muhammadali Abdumutalibovich	
Oliy ta'limda modulli o'qitish texnologiyasini loyihalashtirish va tatbiq etishning umumpedagogik asoslari (musiqqa ta'limi misolida)	360
Qabulova Sayyora Odilboy qizi	
Lifelong Learning konsepsiyasi asosida uzluksiz ta'limni takomillashtirishning pedagogik asoslari	365
Qurbonova Nigina Boboxo'jayevna	
Oliy ta'limni xalqarolashtirish sharoitida ingliz tili ta'limi mazmunini takomillashtirishning pedagogik asoslari.....	370
Urazbayeva Dilnoza Ruzimbayevna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining universal ta'limiy faoliyatlarini rivojlantirish mexanizmlari	374
Abdullayev A'zimjon Abduvali o'g'li, D. Sh. Mukhiddinova	
Boshlang'ich ta'limda xatodan o'rganish madaniyatini shakllantirish	379
Bakiyeva Muxabbatxon Kamaliddinovna	
Sun'iy intellekt vositalari bilan ishlashda o'quvchilarning kreativ fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	382
Rafiqova Sanobar Mansurjon qizi	
O'smirlarda kiberqurbonlikka moyillik va unga aloqador psixologik ko'rsatkichlar: tanlanma tavsifi va taqsimot xususiyatlarining tahlili	386
Amonxonova Yanglishxon Abduazizxon qizi	
Talabalarning o'zini-o'zi boshqarish kompetensiyasini rivojlantirish: psixologik model va eksperimental intervensiya.....	391
Temirov Abror Orif o'g'li	
"Umumiy mikrobiologiya" fanini o'qitishda tamoyillilik va kreativ yondashuvning o'rne	399
Abdunazarova Zulayxo Sharifqulovna	
Aviatsiya talabalarining kommunikativ kompetensiyasining tarkibiy komponentlari va ularni baholash mezonlari.....	405
Ergashaliyeva Dilshoda Baxromjon qizi	
Ta'lim boshqaruvi menejerlari kompetensiyalarini rivojlantirishda xalqaro tajribadan foydalanish mexanizmlarini takomillashtirish.....	408
Nilufar Yuldasheva Abdullayevna	
Talabalarning ingliz tili akademik yozuvida mualliflik subyektligini rivojlantirish strategiyalari	419
Samatova Malika Ismatullayevna	

Oyoqquduq fosforitlari asosida nam saqlovchi kompozit mineral o'g'itlar olish texnologiyasi	424
<i>Raxmatullayeva Laylo Baxtiyor qizi</i>	
Raqamli ta'lim muhitida o'quvchilarning xavfsiz raqamli xulq-atvorini rivojlantirish: xavflarga asoslangan adaptiv metodika va ko'p manbali dalillar asosidagi monitoring	428
<i>Dadanur Shukurov</i>	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish: milliy va xorijiy dissertatsiya tadqiqotlarining qiyosiy tahlili	433
<i>Dehqonboyev Muhammad To'liqin o'g'li</i>	
Ta'lim jarayonida sun'iy intellekt texnologiyalarining didaktik imkoniyatlari va ularni pedagogik integratsiyalash modeli.....	438
<i>Jasurbek Mamajonov</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy-ijodiy qobiliyatini rivojlantirishning samarali metodlari	444
<i>M. E. Sulaymonova</i>	
Janubiy Koreyada talabalarning axborot bilan ishlash kompetensiyasini rivojlantirishga oid tajribalar	450
<i>Muxtorova Dिल्фуза Maxmudjon qizi</i>	
Bo'lg'usi veterinar mutaxassislarda tadqiqotchilik kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik modeli: shakl, metod va vositalar tizimi.....	454
<i>Narziyeva Nargiza Norkuziyevna</i>	
Prezident maktablarida loyihaga asoslangan o'qitish metodlarini qo'llash shakllari va usullari	458
<i>Rustamova Rushona Baxramjonovna</i>	
Informatika fanidan o'quvchilarning tadqiqotchilik ko'nikmalarini shakllantirish	466
<i>Ulug'muradova Laziza Do'stqul qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mantiqiy-protsessual tafakkurini integrativ-kognitiv topshiriqlar vositasida rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	471
<i>Xudayberganov Shuhrat Shavkat o'g'li, Maxmudova Kumushoy Jamol qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda chet el adiblari ijodini o'rgatishda interfaol ta'lim imkoniyatlari	477
<i>Murodova Dilshoda Kamol qizi</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida yosh professor-o'qituvchilarning kasbiy moslashuvini mentorlik asosida boshqarish mexanizmlari.....	482
<i>Bozbekova Farog'at Iskandarovna</i>	
Tozabog'yop madaniyati aholisining dafn marosimlari xususida mulohazalar	486
<i>Odiljon Xamidov, Normetov Bunyodbek</i>	
AQSH, Singapur va Janubiy Koreya tajribasi negizida O'zbekiston pedagogika otmlarida ta'lim sifatini boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish.....	490
<i>Sandiboyeva Durdona Furqat qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kasbiy deontologik madaniyatni rivojlantirish	494
<i>Turdiyev Sog'lombek Rahmat o'g'li</i>	
Turli hayotiy qiyin vaziyatlarga uchragan ayollarni qayta ijtimoiylashtirish	499
<i>Muhitdinova Dildora Alisher qizi</i>	
Oliy ta'limda bo'lajak o'qituvchilarning epistemik avtonomiyasi va akademik integritetining o'zaro aloqadorligi	503
<i>Jumayeva Fotima Bekmurodovna</i>	
Oliy ta'limni xalqarolashtirish sharoitida ingliz tili ta'limi sifatini boshqarishning tashkiliy-pedagogik mexanizmlari.....	508
<i>Urazbayeva Dilnoza Ruzimbayevna</i>	
Milliy musiqiy meros asosida o'quvchilarning madaniy ko'nikmalarini rivojlantirishning mazmuni	513
<i>Xudayberdiyeva Mushtariy</i>	
Qayta tayyorlash va malaka oshirish tizimining o'ziga xos jihatlari	519
<i>Gaynazarova Gulbaxor Abdullayevna, Buriyeva Sobira Xamrayevna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida mantiqiy fikrlashni rivojlantirishning zamonaviy texnologiyalari.....	525
<i>Toshtemirova Maftuna Karimovna</i>	

Sun'iy intellekt va CLIL integratsiyasi asosida nofilologik ta'lim yo'nalishlari talabalarining kasbiy-kommunikativ kompetentligini rivojlantirish metodologiyasi	529
Yuldasheva Dildora Maxmudjanovna	
Migrant va migrant bo'lmagan oilalarda ijtimoiy frustratsiyaning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	535
Komilova Zulfiyaxon Poziljonovna	
Developing Critical Thinking Skills Among University EFL Students Through AI-Assisted Language Learning: A Conceptual Review	538
Malikova Sevinchkhon Abduqahhor kizi	
Sohaviy lug'atlarning lingvistik xususiyatlari va tasnifi.....	545
Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna	
Bolalarning ijtimoiy moslashuvini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari.....	549
Zohidova Sanoat Raxmonovna	
Становление парадигмы транслингвизма в теории иноязычного образования: этапы и содержательные сдвиги	555
Давронова Фотима Пирназаровна	
Практики работы с англоязычной цифровой информацией у учащихся старших классов: диагностика исходного состояния	559
Тойирова Райхона Исмаджон кизи	
Kollaborativ ta'lim muhitida boshlang'ich sinf o'quvchilarini matn tahliliga o'rgatish	563
Aslanova Nozima Xakimovna	
Talabalarda testologik madaniyatni rivojlantirishning zamonaviy shakllari	568
Homidov Husniddin Kupaysinovich	
Xorij tadqiqotlarida addiksiya fenomenining tadqiq etilish vektorlari	574
Qarshibayev Murodil Qarshibay o'g'li	
Ichki ishlar organlari xodimlarining kasbiy faoliyatida emotsional barqarorlikning psixologik xususiyatlari ...	579
Qo'ldosheva Sevinch Sharof qizi	

BOLALARNING IJTIMOYIY MOSLASHUVINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK SHART- SHAROITLARI

Zohidova Sanoat Raxmonovna

Samarqand davlat pedagogika instituti
“Umumiy va maxsus pedagogika” kafedrası o‘qituvchisi (PhD)

Annotatsiya: Maqolada bolalarning ijtimoiy moslashuvini rivojlantirish muammosining pedagogik mazmuni nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Ijtimoiy moslashuvning tarkibiy komponentlari aniqlanadi. Uni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari tizimlashtiriladi. Shaxsga yo‘naltirilgan va faoliyatli yondashuvlar asoslanadi. Oila va ta‘lim tashkiloti hamkorligining pedagogik imkoniyatlari ochib beriladi. Kommunikativ va interfaol faoliyatning ahamiyati aniqlanadi. Muallif tomonidan ijtimoiy moslashuvni rivojlantirishning strukturaviy-funksional modeli ishlab chiqiladi. Model asosida amaliy tavsiyalar shakllantiriladi.

Kalit so‘zlar: ijtimoiy moslashuv, ijtimoiylashuv, pedagogik shart-sharoit, ijtimoiy kompetensiya, kommunikativ kompetensiya, ijtimoiy-emotsional rivojlanish, pedagogik qo‘llab-quvvatlash, hamkorlik, individual yondashuv.

Abstract: The article theoretically analyzes the problem of developing children’s social adaptation. The structural components of social adaptation are identified. The pedagogical conditions for its development are systematized. The significance of learner-centered and activity-based approaches is substantiated. The pedagogical potential of family-educational institution cooperation is revealed. The importance of communicative and interactive activities is determined. The author develops a structural-functional model for developing children’s social adaptation. Practical recommendations are formulated on the basis of the proposed model.

Key words: social adaptation, socialization, pedagogical conditions, social competence, communicative competence, social-emotional development, pedagogical support, cooperation, individual approach.

Аннотация: В статье теоретически анализируется проблема развития социальной адаптации детей. Определяются структурные компоненты социальной адаптации. Систематизируются педагогические условия ее развития. Обосновывается значение личностно-ориентированного и деятельностного подходов. Раскрываются педагогические возможности взаимодействия семьи и образовательной организации. Определяется значение коммуникативной и интерактивной деятельности. Автором разработана структурно-функциональная модель развития социальной адаптации детей. На основе модели сформулированы практические рекомендации.

Ключевые слова: социальная адаптация, социализация, педагогические условия, социальная компетентность, коммуникативная компетентность, социально-эмоциональное развитие, педагогическая поддержка, сотрудничество, индивидуальный подход.

KIRISH

Zamonaviy ta‘lim paradigmasida bolaning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishini ta‘minlash ta‘lim jarayonining natijaviyligini belgilovchi fundamental omillardan biri sifatida qaralmoqda. Xususan, bolaning ta‘lim tashkilotiga kirib kelishi, yangi ijtimoiy guruhga qo‘shilishi, tengdoshlari va pedagoglar bilan yangi munosabatlarni o‘zlashtirishi uning ijtimoiy moslashuv jarayonining murakkabligini belgilaydi.

Ijtimoiy moslashuv tushunchasi bolaning mavjud ijtimoiy muhit talablarini o‘zlashtirishi bilangina chegaralanmaydi. U shaxsning ijtimoiy muhit bilan faol o‘zaro ta‘sirga kirishishi, ijtimoiy rollarni egallashi, xulq-atvor me‘yorlarini o‘zlashtirishi, kommunikativ munosabatlarni tashkil etishi va yangi vaziyatlarda konstruktiv xatti-harakatlarni namoyon etishini ham qamrab oladi.

Shu sababli bolaning ijtimoiy moslashuvini “moslashish” jarayoni sifatida emas, balki ijtimoiy tajribani faol o‘zlashtirish va shaxsiy tajribaga transformatsiya qilish jarayoni sifatida talqin qilish maqsadga muvofiq.

Xorijiy tadqiqotlarda ijtimoiy-emotsional ta‘lim dasturlarining bolalarning ijtimoiy-emotsional kompetensiyalari, xulq-atvori va tengdoshlar bilan munosabatlariga ta‘siri keng o‘rganilgan ^[1]. Butun ta‘lim tashkilotini qamrab oluvchi yondashuvlar esa pedagogik muhit, o‘qituvchi faoliyati, oila va hamjamiyat hamkorligini bir butun tizim sifatida ko‘rib chiqadi ^[2].

Mazkur yondashuvlardan kelib chiqib, bolaning ijtimoiy moslashuvini rivojlantirishda alohida pedagogik vositalardan foydalanishning o'zi yetarli emas. Ularni o'zaro funksional bog'langan pedagogik shart-sharoitlar tizimi sifatida tashkil etish zarur.

Tadqiqot obyekti

Bolalarning ijtimoiy moslashuv jarayoni.

Tadqiqot predmeti

Bolalarning ijtimoiy moslashuvini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari, mazmuni, metodlari va tashkiliy shakllari.

Tadqiqot maqsadi

Bolalarning ijtimoiy moslashuvini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlarini nazariy jihatdan asoslash, ularning strukturaviy-funksional bog'liqligini aniqlash hamda pedagogik modelini ishlab chiqish.

Tadqiqot vazifalari

- ijtimoiy moslashuv tushunchasining pedagogik mazmunini aniqlashtirish;
- ijtimoiy moslashuvning strukturaviy komponentlarini belgilash;
- xorijiy va mahalliy tadqiqotlarda ilgari surilgan ilmiy yondashuvlarni qiyosiy tahlil qilish;
- ijtimoiy moslashuvni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlarini aniqlash;
- mazkur shart-sharoitlarning funksional bog'liqligini asoslash;
- ijtimoiy moslashuvni rivojlantirishning strukturaviy-funksional modelini ishlab chiqish.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ijtimoiy moslashuv muammosining nazariy-metodologik asoslari L. S. Vygotskiy, J. Piaget, U. Bronfenbrenner, A. Bandura kabi olimlarning ilmiy qarashlarida o'z ifodasini topgan.

L. S. Vygotskiyning madaniy-tarixiy konsepsiyasida bolaning rivojlanishi ijtimoiy munosabatlar tizimidan tashqarida amalga oshmasligi asoslanadi ^[3]. Mazkur nazariya bolaning ijtimoiy moslashuvini uning atrofidagi ijtimoiy muhit bilan o'zaro ta'siri kontekstida o'rganish imkonini beradi.

J. Piaget bolaning ijtimoiy rivojlanishida tengdoshlar bilan o'zaro hamkorlik, ijtimoiy tajriba va faol faoliyatning ahamiyatini asoslagan ^[4].

U. Bronfenbrennerning ekologik tizimlar nazariyasi bolaning rivojlanishini oila, ta'lim tashkiloti, tengdoshlar guruhi va jamiyat kabi o'zaro bog'langan ijtimoiy tizimlar ta'sirida ko'rib chiqadi ^[5]. Ushbu yondashuv bizga ijtimoiy moslashuvni faqat bolaning individual xususiyati emas, balki "bola-oila-pedagog-tengdoshlar-ta'lim muhiti" tizimidagi jarayon sifatida talqin qilish imkonini beradi.

A. Banduraning ijtimoiy o'rganish nazariyasida bola ijtimoiy xulq-atvorni kuzatish, taqlid qilish va mustahkamlash orqali o'zlashtirishi ko'rsatiladi ^[6].

Zamonaviy tadqiqotlarda ijtimoiy-emotsional ta'limning tizimli dasturlari bolalarning ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim vosita sifatida qaralmoqda. Cipriano va hammualliflarining keng meta-tahlili 53 mamlakatdagi 424 tadqiqotni qamrab olgan bo'lib, universal maktab SEL dasturlarining turli ijtimoiy-emotsional va ta'limiy natijalarga ta'siri tahlil qilingan ^[1].

Goldberg va hammualliflari esa butun ta'lim tashkilotini qamrab oluvchi yondashuvlarning ijtimoiy-emotsional rivojlanishga ta'sirini o'rgangan ^[2].

Mahalliy tadqiqotlarda ham bolalarning ijtimoiy moslashuvi, ijtimoiylashuvi, oila va ta'lim tashkiloti hamkorligi, maktabga tayyorgarlik hamda ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantirish masalalari o'rganilmoqda ^[7; 8; 9].

Biroq mavjud tadqiqotlarning katta qismida ijtimoiy moslashuvning alohida omillari tadqiq etilgan. Mazkur maqolada esa ijtimoiy moslashuvni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari yagona strukturaviy-funksional tizim sifatida qaralib, ular o'rtasidagi sababiy-funksional bog'liqlikni aks ettiruvchi mualliflik modeli ishlab chiqiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotning metodologik asosini tizimli, shaxsga yo'naltirilgan, faoliyatga asoslangan va ijtimoiy-pedagogik yondashuvlar tashkil etdi.

1. **Tizimli yondashuv** ijtimoiy moslashuvning komponentlari va pedagogik shart-sharoitlarini o'zaro bog'langan tizim sifatida ko'rib chiqish imkonini berdi.

2. **Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv** bolaning individual psixologik va ijtimoiy xususiyatlarini hisobga olish zaruratini asoslash uchun qo'llanildi.
3. **Faoliyatli yondashuv** bolaning ijtimoiy tajribani faoliyat jarayonida egallashi, muloqot va hamkorlik orqali ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantirish mexanizmini ochib berishda foydalanildi.
1. **Qiyosiy tahlil metodi** xorijiy va mahalliy tadqiqotlarda ilgari surilgan ijtimoiy moslashuv konsepsiyalarini taqqoslash uchun qo'llanildi.
2. **Tizimlashtirish metodi** ijtimoiy moslashuvning tarkibiy komponentlari va pedagogik shart-sharoitlarini guruhlashtirish imkonini berdi.
3. **Modellashtirish metodi** tadqiqot natijasida aniqlangan komponentlar o'rtasidagi funksional aloqalarni aks ettiruvchi mualliflik modelini ishlab chiqishda qo'llanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ijtimoiy moslashuvning strukturaviy komponentlari

Nazariy tahlil natijasida bolaning ijtimoiy moslashuvini quyidagi besh asosiy komponent orqali ifodalash mumkin:

1. **Motivatsion komponent** - bolaning muloqotga, hamkorlikka va jamoaviy faoliyatga ichki ehtiyoji.
2. **Kognitiv komponent** - ijtimoiy me'yorlar, qoidalar, ijtimoiy rollar va munosabatlar haqidagi bilimlar.
3. **Kommunikativ komponent** - o'z fikrini ifodalash, tinglash, savol berish, suhbatlashish va muloqot vaziyatini tushunish qobiliyati.
4. **Xulqiy-faoliyat komponenti** - ijtimoiy qoidalarga rioya qilish, hamkorlik qilish va turli vaziyatlarda maqbul xulqni namoyon etish.
5. **Refleksiv-emotsional komponent** - o'z emotsiyalarini anglash va boshqarish, boshqa insonning holatini tushunish hamda o'z xatti-harakatlarini baholash.

1-jadval: Ijtimoiy moslashuvning strukturaviy komponentlari

Komponent	Mazmun	Asosiy indikator
Motivatsion	Muloqot va hamkorlikka ehtiyoj	Ijtimoiy faoliyatga qiziqish
Kognitiv	Ijtimoiy qoidalar va munosabatlar haqidagi bilim	Qoidalarni anglash
Kommunikativ	Muloqot va fikr almashish	Dialogga kirishish
Xulqiy-faoliyat	Ijtimoiy vaziyatlarda maqbul xulq	Hamkorlik va qoidalarga rioya
Refleksiv-emotsional	Emotsiyalarni anglash va boshqarish	Empatiya va o'zini nazorat qilish

Ijtimoiy moslashuvni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari

Nazariy tahlil asosida pedagogik shart-sharoitlarni uch darajali tizim sifatida tasniflash taklif etiladi.

Birinchi daraja - tashkiliy-muhit shartlari

- psixologik xavfsiz ta'lim muhiti;
- bolaning shaxsini qabul qilish;
- ijobiy pedagogik munosabat;
- moslashuv davrida ortiqcha bosimni kamaytirish.

Ikkinchi daraja - jarayonli-pedagogik shartlar

- dialogik muloqot;
- guruhli va juftlikdagi faoliyat;
- rolli va didaktik o'yinlar;
- muammoli vaziyatlar;
- hamkorlikka asoslangan topshiriqlar;
- ijtimoiy-emotsional mashqlar.

Uchinchi daraja - subyektlararo hamkorlik shartlari

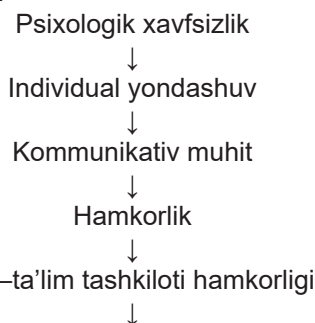
- pedagog-bola hamkorligi;
- bola-tengdoshlar hamkorligi;
- pedagog-ota-ona hamkorligi;
- ta'lim tashkiloti-oila hamkorligi;
- zarur hollarda pedagog-psixolog hamkorligi.

Mualliflik strukturaviy-funksional sxemasi

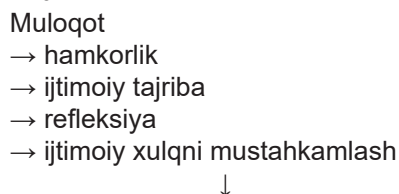
1-bosqich. Ijtimoiy-pedagogik muhit

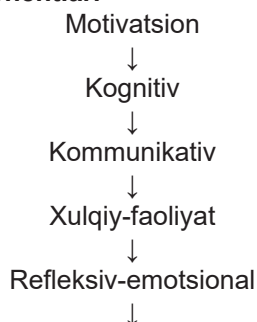
2-bosqich. Pedagogik shart-sharoitlar

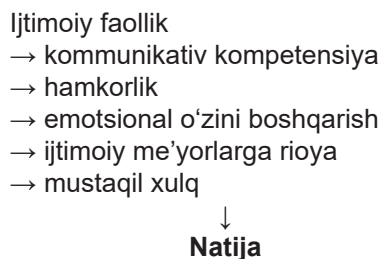
3-bosqich. Pedagogik mexanizmlar

4-bosqich. Ijtimoiy moslashuv komponentlari

5-bosqich. Baholash mezonlari

Ijtimoiy moslashgan bola

Faol → kommunikativ → hamkorlikka tayyor → emotsional jihatdan barqaror → mustaqil → ijtimoiy mas'uliyatli

Sxemaning ilmiy-pedagogik talqini

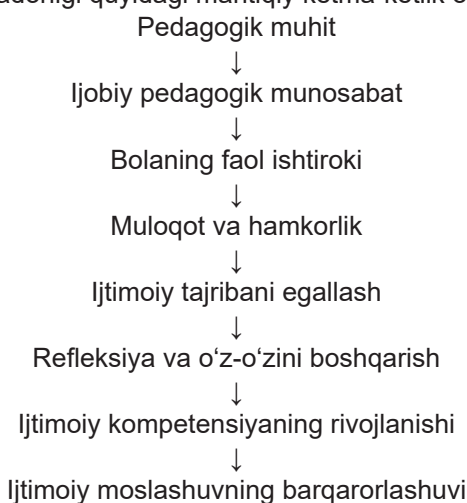
Mazkur sxemaning o'ziga xosligi shundan iboratki, ijtimoiy moslashuv natijasi faqat yakuniy ko'rsatkich sifatida emas, balki muhit - pedagogik shart-sharoit - faoliyat - psixologik-pedagogik mexanizm - kompetensiya - natija ketma-ketligida shakllanadigan dinamik jarayon sifatida talqin qilinadi.

Bunda ijtimoiy muhit boshlang'ich shartni tashkil etsa, pedagogik shart-sharoitlar mazkur muhitning rivojlantiruvchi imkoniyatlarini faollashtiradi. Kommunikativ va hamkorlikka asoslangan faoliyat esa bolaning real ijtimoiy tajribani egallash mexanizmi sifatida namoyon bo'ladi.

Shunday qilib, pedagogik ta'sir bevosita "moslashtirish"ga emas, balki bolaning ijtimoiy subyekt sifatida faoliyat yuritish imkoniyatlarini kengaytirishga yo'naltiriladi.

Ijtimoiy moslashuvni rivojlantirish mexanizmi

Pedagogik jarayonning samaradorligi quyidagi mantiqiy ketma-ketlik orqali ifodalanadi:

Mazkur mexanizmida bolaning passiv "moslashuvchi" subyekt emas, balki o'z ijtimoiy tajribasini faol shakllantiruvchi subyekt sifatidagi maqomi asosiy o'rin egallaydi.

Aniqlangan muammolar

Nazariy va qiyosiy tahlil asosida quyidagi pedagogik muammolar ajratib ko'rsatildi:

1. Bolalarning individual moslashuv sur'atlarining turlicha bo'lishi.
2. Ayrim bolalarda kommunikativ faollikning pastligi.
3. Ijtimoiy qoidalarni bilish bilan ularni real vaziyatda qo'llash o'rtasidagi tafovut.
4. Emotsional o'zini boshqarish ko'nikmalarining yetarli darajada shakllanmaganligi.
5. Hamkorlikka asoslangan faoliyatning tizimli tashkil etilmasligi.
6. Oila va ta'lim tashkiloti o'rtasidagi pedagogik hamkorlikning yetarli darajada tizimlashtirilmaganligi.
7. Ijtimoiy moslashuvni diagnostika qilish mezonlarining yagona tizimga keltirilmaganligi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Nazariy tahlil natijasida bolalarning ijtimoiy moslashuvi bolaning yangi muhitga oddiy moslashuvi emas, balki uning ijtimoiy munosabatlar, faoliyat va muloqot jarayonida ijtimoiy tajribani faol o'zlashtirish jarayoni ekanligi asoslandi.

Tadqiqot doirasida ijtimoiy moslashuvning motivatsion, kognitiv, kommunikativ, xulqiy-faoliyat va refleksiv-emotsional komponentlari ajratildi.

Ijtimoiy moslashuvni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari tashkiliy-muhit, jarayonli-pedagogik va subyektlararo hamkorlik darajalarida tizimlashtirildi.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi shundan iboratki, bolalarning ijtimoiy moslashuvini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari alohida omillar yig'indisi sifatida emas, balki o'zaro funksional bog'langan strukturaviy-pedagogik tizim sifatida asoslandi va "ijtimoiy-pedagogik muhit → pedagogik shart-sharoit → faoliyat → pedagogik mexanizm → ijtimoiy kompetensiya → ijtimoiy moslashuv" ketma-ketligidan iborat mualliflik modeli ishlab chiqildi.

Tadqiqot natijalariga asosanib, quyidagi takliflar ilgari suriladi:

1. Ta'lim tashkilotlarida bolalarning ijtimoiy moslashuvini rivojlantirishga yo'naltirilgan kompleks pedagogik dasturlar ishlab chiqish.
2. Ta'lim jarayonida kommunikativ va hamkorlikka asoslangan faoliyatni tizimli tashkil etish.
3. Ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarni rivojlantiruvchi maxsus mashg'ulotlardan foydalanish.
4. Pedagoglarning ijtimoiy moslashuvni diagnostika qilish va pedagogik qo'llab-quvvatlash kompetensiyalarini rivojlantirish.
5. Oila-ta'lim tashkiloti hamkorligini individual pedagogik yondashuv asosida tashkil etish.
6. Bolalarning ijtimoiy moslashuv darajasini baholash uchun motivatsion, kognitiv, kommunikativ, xulqiy va refleksiv-emotsional mezonlardan foydalanish.

Taklif etilgan modelni tajriba-sinov jarayonida tekshirish va uning samaradorligini statistik mezonlar asosida aniqlash.

Shunday qilib, bolaning ijtimoiy moslashuvini rivojlantirishning asosiy pedagogik sharti bolaga tashqi talablarni majburan qabul qildirish emas, balki uning faol ijtimoiy subyekt sifatida rivojlanishi uchun maqsadli, xavfsiz, kommunikativ va hamkorlikka asoslangan pedagogik muhit yaratishdan iborat.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Cipriano C., Strambler M.J., Naples L.H. et al. The state of evidence for social and emotional learning: A contemporary meta-analysis of universal school-based SEL interventions // *Child Development*. 2023. Vol. 94, No. 5. P. 1181–1204. DOI: 10.1111/cdev.13968.
2. Goldberg J.M., Sklad M., Elfrink T.R. et al. Effectiveness of interventions adopting a whole school approach to enhancing social and emotional development: A meta-analysis // *European Journal of Psychology of Education*. 2019. Vol. 34. P. 755-782. DOI: 10.1007/s10212-018-0406-9.
3. Vygotsky L.S. *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge: Harvard University Press, 1978.
4. Piaget J. *The Language and Thought of the Child*. London: Routledge & Kegan Paul, 1959.
5. Bronfenbrenner U. *The Ecology of Human Development*. Cambridge: Harvard University Press, 1979.
6. Bandura A. *Social Learning Theory*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall, 1977.
7. Ravshanova N., Avezberdiyeva N., Ne'matullayeva O. va boshq. Ijtimoiy moslashuv va pedagogik tafakkurning rivojlantirishida sifat jihatdan yangi bosqich // *Maktabgacha va maktab ta'limi jurnali*. 2023. №1(2).
8. Masharipova D.J. Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiylashuv jarayoni // *Educational Research in Universal Sciences*. 2023. Vol. 2, No. 5 SPECIAL. B. 648-650.
9. Gaziyeva N. Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy moslashuvda ota-onalarining vazifalari va o'rni // *Maktabgacha va maktab ta'limi jurnali*. 2025. Vol. 3, No. 2.
10. Akramova D. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari maktabga tayyorlov guruhi tarbiyalanuvchilarini maktab ta'limiga ijtimoiy moslashuvchanligini rivojlantirish // *Maktabgacha va maktab ta'limi jurnali*. 2026.
11. G'aniyeva M.O. Inklyuziv ta'lim muhitida nutq nuqsoni bo'lgan o'quvchilarning ijtimoiy moslashuv mexanizmlarini takomillashtirish mazmuni // *Qo'qon DPI. Ilmiy xabarlar jurnali*. 2026. №8(6). B. 122-125.
12. Williford A.P., Maier M.F., Downer J.T., Pianta R.C., Howes C. Understanding how children's engagement and teachers' interactions combine to predict school readiness // *Journal of Applied Developmental Psychology*. 2013. Vol. 34, No. 6. P. 299-309.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №9(3)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.